

Verlag – Bijeenkomst grondeigenaren Duurzame Polder 15 februari 2024

Betreft	Bijeenkomst grondeigenaren Duurzame Polder
Aanwezig	Circa 25 personen
Datum	15 februari 2024

Bart Krol (namens de bestuurders van project Duurzame Polder) opent de bespreking en begeleidt de discussie.

Presentatie concept Voorkeursalternatief

Erik Opdam presenteert namens het projectteam Duurzame Polder het concept Voorkeursalternatief (VKA) zoals dat recent naar de gemeenteraden van Oss en 's-Hertogenbosch is gestuurd in raadsinformatiebrieven. De dia's zijn opgenomen in bijlage 1 (dia's presentatie eigenaren 15 februari.pdf).

Vragen

Na de presentatie is iedereen in de gelegenheid gesteld vragen te stellen. De vragen die gesteld zijn, zijn hieronder zo compleet mogelijk weergegeven.

Vraag	Antwoord
In het buitengebied wordt een hogere geluidsnorm gehanteerd. Over hoeveel woningen gaat het die hiermee te maken krijgen?	Momenteel kan niet gezegd worden om hoeveel woningen het precies gaat. Wel kan een toelichting worden gegeven. Voorheen golden landelijke geluidsnormen voor windturbines. Deze bedroegen 47 dB L _{den} . Sinds 2021 zijn deze normen door de Raad van State ongeldig verklaard. De gemeente Oss heeft als uitgangspunt gesteld om een geluidsnorm van 42 dB L _{den} op de gevels van woningen toe te passen. In de kernen kan deze

	geluidsnorm worden gehaald, maar in het buitengebied niet. In het buitengebied is het streven een norm van 45 dB L _{den} te hanteren met een maximale waarde van 47 dB L _{den} .
Er is bezwaar tegen het hanteren van een hogere geluidsbelasting, omdat de raad van Oss een norm van 42 dB L _{den} heeft vastgesteld. Hier moet aan vastgehouden worden.	Deze opmerking wordt meegenomen, maar duidelijk is dat 42 dB L _{den} in het buitengebied <u>niet</u> haalbaar is. Het is aan de gemeenteraad om hier een besluit over te nemen.
De normmaat L _{den} een gevaarlijke maat. Omdat het een gemiddelde is, zal iedereen meer geluid moeten accepteren. De overlast voor bewoners zal toenemen.	Er is inderdaad sprake van een gemiddeld geluidsniveau. Een windmolen heeft echter geen piekgeluiden en produceert op vol vermogen zijn maximale geluid, het maximum wordt al gehaald bij windkracht 4 of 5.
Bij de berekeningen voor geluid is geen rekening gehouden met slijtage van de windturbines en de windrichting. Door slijtage gaan de turbines meer geluid maken. Daarnaast is het voor bewoners bijna onmogelijk om aan te tonen als de normen overschreden worden.	Windturbines worden door de eigenaren onderhouden. Het geluid door slijtage noemen we tonaal geluid. Dit is een ander soort geluid, dan het geluid dat de windturbines produceren bij de energieopwek. Voor tonaal geluid kunnen gemeenten een voorziening opnemen in de omgevingsvergunning; deze vorm van geluid kun je ook normeren. Het is dan aan gemeenten om te handhaven als een turbine te veel geluid maakt.
Natuurcompensatie moet ook plaatsvinden in het gebied dat is aangewezen voor windturbines.	Als natuurcompensatie nodig is, vindt dit niet plaats in het VKA-gebied waar de windturbines geplaatst worden. Compensatie moet op een andere plek plaatsvinden. Volgens bestuurlijke afspraken moet de compensatie plaatsvinden binnen de gemeente waar de opwek plaatsvindt.
Is het vrijhouden van het ganzen- en smientengebied zinvol? Komen de vogels dan nog wel in het gebied?	Dit is inderdaad een punt van afweging. Het projectteam spreekt hierover met provincie Noord-Brabant.

In hoeverre worden de natuur en de bosjes die in het plan staan ook daadwerkelijk gerealiseerd?	De ontwikkelkansen in de gebieden komen voornamelijk uit bestaande visies van de gemeenten. Veel ontwikkelkansen zijn wensen voor toekomstige ontwikkeling. Alleen als mitigatie of compensatie rechtstreeks voortvloeit uit de ontwikkeling van windturbines, moet dit ook gerealiseerd worden door de initiatiefnemers.
Ligt de natuurcompensatie op het bord van de initiatiefnemers?	Ja.
In hoeverre staan de windturbines van Oss in de schaduw van 's-Hertogenbosch. Is er wel sprake van een haalbaar Voorkeursalternatief?	De windafvang is meegenomen in de berekeningen. Sommige windturbines hebben inderdaad minder productie door windafvang. De eerste windturbine vangt het meeste wind en achter de windmolen heeft de wind ruimte nodig om te herstellen. Daarom wordt uitgegaan van een minimale onderlinge afstand tussen windturbines. Dat geldt ook voor de turbines op de grond van 's-Hertogenbosch. Een verlies van 12% kan inderdaad wel optreden.
Waarom staan de windturbines in Oss allemaal ten zuiden van de Gewandeweg?	In het Voorkeursalternatief is uitgegaan van het zo veel mogelijk ontzien van aanwezige natuurwaarden. Deze waarden liggen vooral in het noordwesten en noorden van de polder. Daarnaast heeft het landschappelijk de voorkeur om een aaneengesloten windpark te realiseren. Concentratie van windturbines is volgens het projectteam beter voor de vogels dan spreiding van de windturbines in het gebied.
Hoe wordt het geluid van de windturbine ervaren? Hoeveel geluid is er bijvoorbeeld als het stormt?	Beleving van geluid is subjectief en ingewikkeld. Iedereen beleeft geluid anders. Bij harde wind hoor je het geluid van de windturbines niet boven de wind uit. Vanaf ongeveer windkracht 3-4 hoor je de windturbine in principe niet. Bij windkracht 2-3 kun je een zoevend geluid horen, afhankelijk van de lokale omstandigheden. Bij een harde ondergrond

	bijvoorbeeld wordt geluid verder verspreid dan bij een zachte ondergrond, zoals grasland. Andere geluidsbronnen in de omgeving, zoals van het wegverkeer, spelen ook mee in de beleving van het geluid.
Waarom moet er natuurcompensatie plaatsvinden? Er is nu sprake van agrarisch gebruik.	Het ganzen- en smientengebied is inderdaad een gebied dat agrarisch in gebruik is, maar er zitten wel beperkingen op. Als er een ander gebied voor ganzen en smienten wordt aangewezen, blijft dit ook agrarisch gebied, maar met de beperking om de vogels niet te verjagen en een vergoeding bij schade.
Opgemerkt wordt dat voor het verstoren van de weidevogels de pakketten van de provincie wel verplaatst kunnen worden, maar dat het wel agrarisch gebied blijft.	Uitgangspunt is inderdaad dat sprake is van primair agrarisch gebied. Het beheer van weidevogels gaat nu ook samen met agrarisch gebruik. Dat verandert niet.
Opgemerkt wordt dat er voor het rust- en foerageergebied ganzen en smienten wel een ruimteclaim door de provincie is gelegd, maar dat de provinciale vergoedingen achterblijven. Je moet de vergoeding nu zelf aanvragen en de schadedrempel is heel hoog.	De opmerking wordt voor kennisgeving aangenomen.
Gevraagd wordt naar de bescherming van de eendenkooien.	In het gebied zijn meerdere eendenkooien aanwezig. Deze genieten niet alleen bescherming vanuit natuurwaarden maar ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt. Met de bescherming van deze gebieden wordt in het Voorkeursalternatief rekening gehouden door een afstandscontour aan te houden.
Aangegeven wordt dat je slim met het plaatsen van de windturbines en de verstoren van natuurwaarden kunt omgaan. Er is sprake van agrarisch	Over de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie vinden gesprekken met de provincie plaats. Mogelijk kan de ZLTO hier ook een bijdrage in leveren.

<p>natuurbeheer, als je daar slim mee omgaat is er geen sprake van natuurcompensatie. De provincie maakt iedere vier jaar een gebiedsplan voor agrarisch natuurbeheer. Je moet nu al goed nadenken over het aanpassen van de gebiedsplannen, rekening houdende met het plaatsen van windturbines.</p>	
<p>Opgemerkt wordt dat er door slijtage van de windturbines vanuit de coating Bisfenol A vrijkomt. Dit wordt ook wel "het nieuwe asbest" genoemd en zorgt nu al voor vervuiling bij agrariërs die bij andere windturbines wonen. Het tast de bodem aan en gewassen en dieren. Het gevaar is heel groot dat de stof in de voedselketen terecht komt. Europese normen worden nu al overschreden.</p>	<p>Aanwezige kennis over Bisfenol A is vaak gebaseerd op oude gegevens. Onderkend wordt dat de stof nog steeds gebruikt wordt bij windturbines, maar de concentraties in nieuwe windturbines worden steeds lager. We baseren ons bij het milieuonderzoek en later bij de vergunning op de laatste. Windturbines hebben ook positieve effecten. Door windenergie is er op termijn minder fossiele brandstof nodig, waardoor de concentraties fijnstof flink zullen afnemen.</p>
<p>Opgemerkt wordt dat er voor de energieopbrengst van windturbines een groot verschil zit tussen de theorie en de praktijk. Windturbines brengen in de praktijk veel minder op.</p>	<p>We baseren ons bij de besluitvorming op modelberekeningen. De praktijk is er nu immers nog niet. Het model is een erkend instrument voor berekening van de opbrengst.</p>
<p>Opgemerkt wordt dat laagfrequent geluid ook effecten heeft op het bodem- en waterleven en ook op funderingen van huizen.</p>	<p>Laagfrequent geluid maakt onderdeel uit van het volledige geluidsspectrum en heeft geen andere effecten dan 'gewoon' geluid, zie RIVM.</p>
<p>Opgemerkt wordt dat de emissiestoffen van windturbines giftig zijn en dat daar in de Plan-MER niets over terug te vinden is.</p>	<p>In de PlanMER wordt wel aandacht besteed aan gezondheidsrisico's, onder andere door afbladdering van windturbinebladen (pagina 153 e.v. van de plan-MER)</p>
<p>Initiatiefnemers zijn straks verantwoordelijk voor de project-MER. Zij zijn dus ook verantwoordelijk voor</p>	<p>Het klopt dat de initiatiefnemers straks een project-MER op moeten stellen en de onderzoeken verder moeten uitwerken.</p>

de verantwoording van gevaarlijke stoffen en gezondheid.	In de huidige fase zijn onderwerpen als fijnstof en bisfonaal A niet onderscheidend voor de varianten, maar uit onderzoek blijkt ook dat er geen effecten zijn. Het aspect geluid is maatgevend voor de afstand tot woningen.
Afstandsnormen in Den Bosch. Er zitten in Den Bosch woningen binnen 1 km. Waarom wordt er geen rekening gehouden met de mensen?	Den Bosch heeft als bovenwettelijke afstandsnorm 1 km tot de woonkernen meegegeven, dit geldt dus niet voor het buitengebied. Voor het overige heeft de gemeenteraad in Den Bosch geen nadere eisen gesteld voor geluid, zoals in Oss. Bij woningen in het buitengebied kunnen inderdaad wél turbines binnen 1 km afstand komen, zolang aan de geluidsnorm wordt voldaan.
Het bestuur van het windcollectief Oss-Den Bosch geeft aan dat het iets goeds wil doen. Er wordt ruimte gezien om een goed plan te ontwikkelen, maar het is wel jammer dat de ruimte niet gepakt is in Oss.	De kritiek van het Windcollectief is bekend bij het projectteam en wordt ter overweging meegegeven aan de gemeenteraad.
Er wordt aangegeven dat rekening wordt gehouden met 800 m afstand. Gevraagd wordt hoe deze afstand gemeten wordt.	De afstand wordt gemeten vanaf de mast van de windturbines.
Opgemerkt wordt dat het niet helemaal klopt omdat er nu nog natuuronderzoeken moeten plaatsvinden.	We zitten nu op het niveau van een plan-MER. De onderzoeken zijn in dit kader meer op hoofdlijnen gedaan. In de vergunningsfase worden de plannen meer concreet en moeten de onderzoeken gedetailleerd worden uitgevoerd. Als we straks precies weten waar de windturbines komen te staan, wordt op basis daarvan specifiek onderzoek gedaan. We werken van grof naar fijn.
Opgemerkt wordt dat er nog heel veel open einden zijn, maar dat er al wel op detailniveau over compensatie gesproken wordt. Over andere	In het plan-MER zijn heel veel andere aspecten onderzocht. Uit de onderzoeken blijkt dat natuur en geluid het meest maatgevend zijn voor het bepalen

onderwerpen wordt niet gesproken, dat is onfatsoenlijk.	van het VKA. Daarom krijgen deze aspecten nu meer aandacht in de presentatie.
Defensie wil het laagvliegen verder uitbreiden en een clustering van windturbines is belangrijk. Hoe kun je dan de uitbreiding naar het noordoosten verklaren? Hoe verlopen de gesprekken met Defensie?	Het projectteam is al langere tijd in gesprek met Defensie. Het standpunt van Defensie is helder, maar het Rijk wil ook graag de energietransitie voortzetten. De effecten op het laagvlieggebied bespreken we met Defensie. Het uitbreidingsgebied ligt wellicht wel gevoeliger bij defensie, maar daarover wordt nog overleg gevoerd.